

UOT 37.018.1.02

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARIN AİLƏDƏ TƏRBIYƏSİ

Aygün İslam qızı İsmayılova
Mingəçevir Dövlət Universiteti
aygun.ismayilova@mdu.edu.az

Xülasə

Məqalədə məktəbəqədər yaşlı uşaqların tərbiyəsində ailədə tərbiyəsindən bəhs edilir. Ailə – yeni bir insanın olduğu cəmiyyətin əsas vahidi qeyd olunur. Həmçinin bu kiçik sosial qrup uşaq üçün ilk həyat məktəbidir. Onların ilk tərbiyəçiləri ata və analarıdır. Ailə mühitində böyüyən uşaq sağlam ailə şəraitində ahəngdar inkişaf yolu keçir. Ailədə uşaq əxlaq normalarını mənimsəyir, müştərək əmək vərdişlərinə yiyələnir, müştərək əmək vərdişlərinə yiyələnir, onun həyat planları və idealları ailədə formalaşır.

***Açar sözlər:** ailədə tərbiyə, tərbiyəedici vasitələr, valideynin şəxsi nümunəsi, valideyn nüfuzu, vahid tələblər, maraq və meyillər, davranış, estetik tərbiyə, əmək tərbiyəsi, əxlaqi tərbiyə.*

Giriş

Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların tərbiyəsini müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsində ailənin əməyi müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Valideynlər uşağın həyatının ilk günündən öz borclarını yerinə yetirməyə başlayır, bununla da uşaqların ilk tərbiyəçisi olurlar. Onlar böyüməkdə olan uşağı qayğı ilə, məhəbbətlə mənəvi və fiziki kamilliyə doğru aparırlar. Həyat hər addımda valideynlərin qarşısında müxtəlif problemlər qoyur. Onlar bir tərbiyəçi kimi bu problemləri həll etməli olurlar. Uşaq sözə baxmırsa, həddən artıq nadincedirsə, nə etmək lazımdır? Bu zaman həyat təcrübəsi valideynlərin köməyinə çatır, lakin bu kifayətdirmi? Böyük rus pedaqoqu K.D.Uşinski bu suala belə cavab verir: “Tərbiyə sənətinin belə bir xüsusiyyəti vardır: demək olar ki, bu sənət hamıya tanış və aydın iş kimi, bəzən isə həтта yüngül iş kimi görünür, adam onunla nəzəri və ya əməli cəhətdən az tanış olduqca, bir o qədər aydın və asan görünür. Demək olar ki, hamı tərbiyənin səbir tələb etdiyini qəbul edir, bəziləri bunun üçün fitri qabiliyyət və bacarıq yəni vərdiş lazım olduğunu düşünür, lakin çox az adam bu qənaətə gəlmişdir ki, səbir, fitri qabiliyyət və vərdişdən başqa, bir də xüsusi bilik lazımdır”. Müasir dövrdə uşaqları hərə öz istədiyi kimi tərbiyə edə bilməz” [1, s.77].

Görkəmli pedaqoq A.S.Makarenkonun təbrincə desək, “... siz oğlunuzu və ya qızınızı heç də təkcə valideyn sevinci üçün doğub tərbiyə etmirsiniz. Sizin ailənizdə və sizin rəhbərliyiniz altında gələcək vətəndaş, gələcək mübariz yetişir. Əgər siz tərbiyə işini korlasınız, pis adam tərbiyə etsəniz, bunun bəlasını təkcə siz deyil, həm də çoxları və bütün ölkə çəkəcəkdir”. [2, s.255]

Deməli, ailə uşaqların tərbiyəsində, gələcək taleyində mühüm rol oynayır. Buna görə də ailədə uşaqların tərbiyəsində gələcək taleyində mühüm rol oynayır. Buna görə də ailədə uşaqların tərbiyəsi düzgün qurulmalıdır. Düzgün tərbiyənin açarı ilk növbədə ailənin həyatının quruluşunda öz əksini tapır. Yaxşı qurulmuş ailə müxtəlif imkanlara malik və tərbiyəedici vasitələrlə zəngin olan parlaq aləmdir. Uşaqların tərbiyəsi ümumi məqsədlərlə, mənafezlərlə, dünyagörüşü ilə bağlı mehriban, sıx birləşən ailə kollektivinin əsas vəzifələrindən biridir.

Gənc nəslin tərbiyəsi

Dövlət böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsi ilə ciddi maraqlanır, valideynlərin hüquq və vəzifələrini qanunla müəyyən edir, ailə tərbiyəsində böyük diqqət yetirir. Qanun müəyyən edir ki, ailə uşaqları maddi cəhətdən təmin etməklə yanaşı, həm də onların tərbiyəsi qayğısına qalmağa borcludur. A.S.Makarenko bu fikri obrazlı ifadə etmişdir: “Uşağı həyatın zəngin yolları ilə, həyat çiçəklərinin arası ilə və onun tufanlarının burulğanı içərisindən ağıllı və dürüst keçirmək sahəsində valideynlərin

qarşısında yüksək və mürəkkəb vəzifə durur. Bu vəzifənin həyata keçirilməsində valideynlərin birgə fəaliyyəti, şəxsi nümunəsi və nüfuzu əsas rol oynayır”. [3, s. 75]

Valideyn öz övladlarının tərbiyəsi üçün böyük məsuliyyət hiss etməsi uşaqların ailədə düzgün tərbiyə almasında əsas şərtidir. Tərbiyə üçün məsuliyyət hiss edən valideynlər öz övladlarında nə kimi keyfiyyətlər tərbiyə etmək lazım olduğunu aydın sürətdə dərk edib, ardıcıl olaraq bu keyfiyyətləri onlara aşılayırlar. Bu məsuliyyət hissi onları uşaqlarının təlim və tərbiyəsini nəzarətsiz buraxmağa qoymur, tərbiyə işində təsadüf etdikləri çətinlikləri həll etmək üçün yaxşı uşaqlar tərbiyə etmiş başaqa ailələrin təcrübəsini öyrənməyə, müəllimlərdən məsləhət almağa, tərbiyə haqqında kitab oxumağa, öz hərəkətlərini diqqətlə nəzərdən keçirməyə sövq edir. Şəxsi nümunənin tərbiyədə həlledici rol oynadığını başa düşən valideynlər övladlarında yaratmaq istədikləri sifətləri özləri ifadə etməyə səy edir və ümumiyyətlə, onların tərbiyəsi ilə müntəzəm məşğul olurlar.

Tərbiyədə əsas məsələ onun düzgün təşkil edilməsidir. Ata və anadan məhz ailə tərbiyəsini düzgün təşkil etmək tələb olunur. Bu təşkilatçılıqda isə ata və ananın öz mövqeləri vardır. Heç şübhəsiz, uşaqların ailə tərbiyəsində ananın rolu böyükdür. N.D.Krupskaya doğru olaraq ananı “təbii tərbiyəçi” adlandırır. Ananın öz övladına hədsiz məhəbbəti, onun rifahı yolunda heç bir hüdud bilməyən fədakarlığı hamıya məlumdur. Ana övladının əziyyətini hələ də onu dünyaya gətirməmişdən əvvəl çəkməyə başlayır. Uşaq doğulandan sonra onu bəsləmək, hər cür bəsləməkdən hər cür xəstəlikdən qorumaq, xəstələnən vaxt yatağı yanında yuxusuz gecələr keçirmək, böyük səbir və mətanətlə onu böyütmək əsas etibarilə ananın üzərinə düşür. Analıq hissi qadının həyatını dolğun edir, ona bəzək verir. Qadın öz analıq hissi ilə ailə məişətinə bir əxlaqi, saflıq bir səmimiyyət gətirir. Lakin ananın ailə tərbiyəsində böyük rolunu qeyd edərkən, bu işdə atanın rolunu unutmamalıyıq.

Ata körpə uşağını gəzməyə aparmaq, ona nağıl danışmaq, əyləndirmək və başqa qayğı göstərməkdə iştirak etməlidir. Uşağın yaşı artdıqca, atanın ailə tərbiyəsində rolu böyüyür. Bağca yaşında uşağı gəzməyə aparmaq, ətrafdakı hadisələr haqqında cürbəcür söhbətlər etmək, birgə şəkil çəkmək, kitablar oxumaqla ata övladının düzgün tərbiyəsinə xeyli kömək edə bilər. Valideynlərin vahid tələbləri ailə tərbiyəsinin başlıca qanunudur. Ata və ana ailədə əsas tərbiyəçilərdir, ona görə də onlar uşaqların tərbiyəsində eyni mövqedən çıxış etməlidirlər.

Valideynlər uşağın tərbiyəsi üçün vacib olan hər şey barəsində öz aralarında razılığa gəlməlidirlər, məsələn, uşağı məktəbə necə hazırlamalı, özünəxidmət üzrə ona hansı vərdişlər aşılanmalı, ev işlərinə necə cəlb etməli? Onlar uşağın davranışını, maraq və meyillərini, xarakterini, bu və ya digər xüsusiyyətlərinin necə təşəkkül tapdığını müşahidə edərək nə etmək lazım gəldiyini birlikdə qərar edirlər. Uşaq kifayət qədər çalışqan deyil, tənbəldirsə, valideynlər necə hərəkət edəcəkləri barədə şərtləşərək həmin nöqsanın aradan qaldırılması üçün səmərəli yollar araşdırıb, birlikdə həyata keçirirlər. Ailədə uşaqların əməyinin düzgün təşkili onların əmək tərbiyəsində vacib şərtlərdən biridir. Əmək tərbiyəsinin əsası ailədə qoyulur. Valideynlər artıq iki yaşından uşaqları özünəxidmətə öyrədirlər.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar ailə məişətində gücləri çatan işləri yerinə yetirərək ilk vərdişlər qazanırlar. Onlar otaqda səliqə yaratmaqda, stola süfrə salmaqda, otaq bitkilərinə qulluq sahəsində böyüklərə kömək edirlər. Uşaqlar böyüdükcə, onların əmək fəaliyyətinin dairəsi də genişlənir. Onlar valideynlərlə bərabər bağda, bostanda çalışırlar. Əməyin düzgün təşkilində uşağa işin qaydasını göstərmək, onun əmək uğurlarına sevinmək çox vacibdir. Zəhmətkeş ailələrdə mənəviyyatca sağlam, əmək həyatına hazır olan insanlar yetişir. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda əxlaqi, mənəvi keyfiyyətlərin tərbiyəsində də ailənin üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

Valideynlər tez-tez deyirlər: “Oğul və qızın hansı sənət sahibi olması əsas məsələ deyil, əsas məsələ onların əsil insan olmalarıdır.” Bu ifadədə valideynin öz övladının əxlaqi simasına qayğısı və məsuliyyəti hiss olunur. Hər bir ata və ana uşaqlarının tərbiyəsi qayğısına qalmaq istəyirsə, onların tərbiyəsinin və inkişafının bütün sahələrinə diqqətlə yanaşmalıdır.

Uşaq kiçik yaşlarından ona yaxın olan adamların - valideynlərin bilavasitə təsiri altında böyüyür. Uşaq onları sevir, onlara inanır. Uşaq üçün ana hamıdan gözəl, ata hamıdan güclüdür. Yaxın adamların bütün hərəkətləri uşaqlar tərəfindən mütləq həqiqət kimi qəbul edilir və müsbət

qiymətləndirilir. Valideynlərin davranışı, qarşılıqlı münasibətləri, söhbətləri, mühakimələri uşaqlar üçün nümunə və təqlid etmə mənbəyidir. Uşaqlar onları əhatə edən yaşlıların münasibətlərinin xarakterinə olduqca həssas yanaşırlar.

Valideynlərin əksəriyyəti uşaqlarla münasibətdə öz mənəviyyatlarının ən yaxşı cəhətlərini bürüzə verir, bununla da uşaqlarda həmin cəhətləri təqlid etmək arzusu oyadırlar. L.Tolstoy deyirdi: “Tərbiyə yalnız o vaxta qədər mürəkkəb və çətin bir iş olur ki, bu özümüzü tərbiyə etməmiş öz uşaqlarımızı və ya başqa birisini tərbiyə etmək istəyirik. Əgər başa düşsən ki, başqalarını yalnız öz simamızda tərbiyə edə bilərik, o zaman tərbiyə haqqında məsələ həll edirlər və bir məsələ qalar: özüm necə yaşamalıyam? Uşaqların tərbiyəsinin elə bir sahəsi yoxdur ki, oraya özümüzü tərbiyə məsələsi daxil olmamış olsun”.

Uşaqların ailə tərbiyəsinin əsas məsələlərindən biri də valideyn nüfuzudur. Uşaqlar öz valideynlərinə hörmət edir, onların məsləhətlərinə və tələblərinə qulaq asırlarsa, deməli, ailədə valideyn nüfuzu vardır. Nüfuz valideynin şəxsi keyfiyyətlərinin, həyat təcrübəsinin yüksək nəticəsidir. Valideyn təsirinin gücü buna əsaslanır. A.S.Makarenko yazır: “Nüfuzun əsl mənası bundan ibarətdir ki, heç bir sübut tələb etmir, o yaşlı adamın şəxsi ləyaqəti kimi necə deyirlər, onun sadə uşaq gözü ilə tez görülən qüdrəti və qiyməti kimi qəbul edilir.” [2, s.77]

İnsanın nüfuzunun əsası hər şeydən əvvəl, onun vətəndaşlıq siması, işi, ətrafdakı insanlarla qarşılıqlı münasibətidir. Uşaqlar maraqlanırlar ki, onların valideynləri nə ilə məşğul olurlar, hansı vəzifə sahibidirlər, cəmiyyətə necə xeyir verirlər. Uşaqlar valideynlərinin yaxşı hərəkətlərindən fərəhlə danışarkən, nəinki onlarla fəxr edir, hətta onların davranışını özləri üçün təqlid etmə nümunəsi kimi təsdiq edirlər: Uşaq hətta ən kiçik işdə valideynini təqlid etməyə çalışır: yerini sürətləndirir, əlini əlinə çəkir və s.

Hər bir valideynin qarşısında belə bir sual durur: öz nüfuzunu hansı yollarla formalaşdırıb, müdafiə etməli? Ailələrdə nüfuz məsələsinə müxtəlif cür yanaşırlar. Bəzi ailələrdə bunu uşaqlardan uzaq durmaqla, bəzi ailələrdə uşaqları qorxutmaqla, bəzi ailələrdə uşaqların qılığına girməklə nüfuz qazanmaq yoluna üstünlük verirlər. Belə yollarla nüfuz qazanmaq və uşaq tərbiyə etmək düzgün deyil. Əslində, ən yaxşı ailədə nüfuz valideynlərlə uşaqlar arasında normal ünsiyyətin, səmimi dostluq münasibətlərinin yaradılması zamanı qazanılır. Belə ailələrdə uşaqlara bir şəxsiyyət kimi yanaşır, onun fikirlərinə, ləyaqətinə hörmət edirlər.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün valideynlərin ictimai siması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Uşaqlar öz valideynlərini onların adamlara olan xoş rəftarı və xeyirxahlığına, mənəvi xüsusiyyətlərinə, bacarıq və zəhmətkeşliyinə görə qiymətləndirir və hörmət edirlər.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar dostcasına münasibəti çox xoşlayırlar və tək qalmaqdan nadir hallarda razı qalırlar. Onlar mehribanlıq və xeyirxahlığı çox sevirilər. “Mənim üçün xoş olan anam üçün xoş olacaq”, – deyər düşünürlər öz kiçik sevinclərini onunla bölüşməyə tələsirlər.

Sizin üçün əhəmiyyətsiz görünən, lakin körpəniz üçün çox vacib olan şeylərə etinasız yanaşaraq, onun kövrək qəlbini yaralamayın. Sizin rəğbətiniz və mehribanlıığınız onun üçün əvəzolunmaz qiymətə malikdir. Təqdirədir baxış, ruhlandırıcı sözlər və təriflər onun ürəyini günəş şüaları kimi işıqlandırır və evdəkilərin hamısını xoşbəxt edər.

Uşaqları sizə etibar etməyə, öz dərdlərini, gündəlik qayğılarını və narahatlıqlarını sizinlə bölüşməyə ruhlandırın. Onlara mülayimcəsinə davranaraq öyüd verin və öz ürəyinizi də onlar üçün açın. Bu dövr uşaqlar üçün böhranlı dövrdür. Onlar öz üzərlərində sizdən ayrılmaq qorxusu yaradan təsirlər hiss edirlər, siz buna qarşı mübarizə aparmalısınız. Onlar üçün etibarlı şəxs olmağa çalışın.

Atalar və analar mənəviyyəti inkişaf etdirməyin əsas metodundan – ailədə vacib və müntəzəm söhbətlərin təşkilindən istifadə etməlidirlər. Söhbətlərin özü yaxşı təşkil olunmalı və hər dəfə diskussiya üçün yeni mövzu seçilməlidir. Uşaq xarakterini kamilləşdirməyə xidmət edən mənəvi prinsiplər ibrətəməz hekayələr, heyvanlar haqqında hadisələr, təmsillər danışmaq, həyatdan nümunələr gətirməklə izah edilməlidir. Bütün bunlar həyat haqqında, davranış normaları haqqında informasiya verir, uşaqlarda təfəkkür qabiliyyətini və duyğuları inkişaf etdirir. Axşam saatları

uşaqlarla söhbət etməkdən ötrü ən əlverişli vaxtdır, çünki bu radələrdə onlar, adətən, gündəlik işlərini bitirir və bir qayda olaraq evdə olurlar.

Uşaqlar valideynlərlə yaxın münasibətlərdə olsaydılar, bir çox təhlükələrdən uzaq olardılar. Valideynlər övladlarını ruhlandırmaqlıdır ki, onlar açıq və səmimi olsunlar, öz çətinlikləri haqqında valideynlərə danışsınlar və onlardan kömək istəsinlər, yaxud hansısa məsələ onları rahat edirsə və çıxış yolu tapmağa çalışırlarsa, valideynlərdən məsləhət alsınlar. Sevən valideynləri kimi başqa kim övladını gözləyən təhlükələri bu dərəcədə duya və onu xəbərdar edə bilər? Başqa kim uşağın xarakterinin xüsusi cəhətlərini bu dərəcədə görə bilər? Hələ körpə yaşlarından uşağın inkişafının hər bir addımını izləyən ana onun təbii meyilləri ilə tanışdır, məhz buna görə də, o, öz övladına hamıdan yaxşı məsləhət verə bilər.

Valideynin vəzifələri

Valideynlərin öz övladına vaxtında vermədiyi əxlaqi tərbiyə ona nə məktəbdə, və nə də cəmiyyətdə öyrədiləcək. Ona görə də valideynlər gərək övladlarının bütün yaş dövründə, xüsusilə, qeyd edilən yaş dövrlərində övladlarının təlim və tərbiyəsinə xüsusi diqqət yetirsinlər. Bu dövrlərdə valideynlər bunlara diqqət etməlidirlər:

1. Valideynlər uşağa yaxşı nümunə olmalıdırlar. Davamlı yalan danışan, küfr edən, uşaqlarının yanında insanların zəifliklərini və eyblərini açıqlayan valideynlərin uşaqlarının da bu davranışları sərgiləmələri təbii bir haldır. Bu səbəbdən ata və analar öz əziz övladlarının yanında çıxış edərkən, danışarkən diqqətli olmalıdırlar.

2. Sevgiyə arxalanan bir tərbiyə metodu olmalıdır. Uşağınıza dəyər verib sevginizi hiss etdirməyiniz onun sizə qucaq açmasına səbəb olacaq. Oda sizi sevəcək və sizə məhəbbət göstərəcək. Verdiyiniz əməlləri sevərək yerinə yetirəcək.

3. Əxlaqi dəyərlər “qadağa zənciri” kimi təqdim edilməməlidir. Çünki bu cür yanaşma tərzini, uşağın əxlaqi dəyərlərə qarşı sərt reaksiya verməsinə səbəb olacaq. Ümumiyyətlə təlim və tərbiyə məsələlərində zor tətbiq etmək düzgün metod deyil.

4. Ana və ata birlikdə hərəkət etməlidirlər. Atanın səhv tərbiyə metoduna ana düzəliş verməlidir. Həmçinin ananın yanlış tərbiyə tərzinə ata düzəliş verməlidir. Birlikdə övladın tərbiyəsində çalışmalıdırlar. Ata və ana tərbiyədə fərqli mövqeydən çıxış etməməlidirlər. Çünki bu uşaqda çəşqinlik yaradacaq.

5. Uşaqlar üçün yaxşı dostlar seçilməlidir. Pis dost və ya mühit, uşağın əxlaqi inkişafına böyük təsir göstərir. Çünki ailənin uşağa qazandırmağa çalışdığı müsbət davranışlar pis yoldaşlarının təsiri ilə aradan gedir. Ona görə də övladlarınızın kimlərlə dostluq etməsinə xüsusi diqqət yetirin.

6. Uşağı öz başına buraxmayın. Uşaqların yanlış davranışlarını böyüdüb təlaşlanmaq səhv bir addım olsa da, səhvlərini ciddi qəbul etməmək də bir o qədər səhv addımdır. Uşağın etdiyi səhvlər düzəldilməzsə və xəbərdarlıq edilməzsə, uşaq bunun normal bir davranış olduğunu düşünəcək və bu səhv addımları təkrarlamağa başlayacaq. Bu addımları nəinki evdə ailəsinə qarşı edəcək, hətta cəmiyyətdə dostlarına, böyüklərə qarşı da edəcək. Çünki valideynlər vaxtında lazım olan xəbərdarlığı ona etməyiblər.

Ailədə əxlaqi dəyərlərin düzgün təbliğ olunmasında klassik pedaqoqların və Azərbaycan mütəfəkkirlərinin dəyərli fikirlərinin mühüm əhəmiyyəti vardır.

Beləliklə, ailədə uşaqların tərbiyəsində valideynlərin birgə fəaliyyəti, şəxsi nümunəsi, nüfuzunun mühüm rol oynaması qənaətinə gəlirik.

Uşağın həyatının ilk illəri, əsasən, ailənin təsiri altında keçir. Valideynlərindən müsbət nümunə götürən uşaq onların xeyir və şər, yaxşı və pis haqqında fikirlərini mənimsəyir, onlardan mənəvi təmizliyi öyrənir. Valideynlər uşağa böyüklərə və yoldaşlarına hörmət etmək, doğru danışmaq, dostluq etməyi bacarmaq və s. fikirləri aşılayırlar. Valideynlərin söhbətləri, nağıllar, kitabçalar uşaqda əxlaq haqqında ilk təsəvvürlər yaradır. Ailə, onun həyat tərzini, valideynlərin əxlaqi etiqadları, onların bir-birinə, ətrafdakı insanlara, cəmiyyətə münasibətləri - bütün bunlar məktəbəqədər yaş dövrünün ən dərin təəsüratlarıdır. Bu təəsüratlar təmiz və parlaq olmalıdır.

Nəticə

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların ailədə tərbiyəsinin əsas istiqamətlərindən biri də ailədə onların estetik zövqünün formalaşması, estetik hisslərinin inkişafıdır. Uşağın estetik hisslərinin, maraqlarının, bədii meyillərinin tərbiyəsi və istedadının inkişafı üçün valideynlərin onun yaşayış tərzinin estetik cəhətdən təşkilinə diqqət yetirmələri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Uşağın otağı gözəl və sadə bəzədilməli, otaqda güllər və şəkillərin, bəzək əşyalarının yerləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bunlar həddən artıq bər-bəzəkli olub, uşağı yormamalı, əksinə, öz sadəliyi ilə uşağın zövqünü oxşamalıdır.

Estetik tərbiyə incəsənətlə ayrılmaz surətdə bağlıdır. Ədəbiyyat, musiqi, rəssamların əsərləri, xalq yaradıcılığı ailə həyatında möhkəm yer tutmalıdır.

Radio, televiziya ailədə uşaqların estetik tərbiyəsi üçün geniş imkanlar açır. Buna görə də valideynlər bu imkanlardan düşünülmüş şəkildə istifadə etməlidirlər. Radio və televiziya proqramlarında müvafiq verişləri seçərək, uşaqların onları seyr etmələri təmin olunmalıdır.

Bütün bu vəzifələrin öhdəsindən o zaman müvəffəqiyyətlə gəlmək olar ki, valideynlər uşağın ailə tərbiyəsinə verilən pedaqoji tələblərə riayət etsinlər.

Beləliklə, məktəbəqədər yaşlı uşaqların tərbiyəsində ata və ananın vəzifələri eyni dərəcədə əhəmiyyətli hesab olunur və onlar uşaqlarının tərbiyəsinə qarşı son dərəcə diqqətli və həssas olmalıdırlar.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Əliyeva N. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların ailədə tərbiyəsi. Bakı: ADPU nəşriyyatı, 2018, 134 s.
2. Həsənov A. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı, Nasir, 2000, 374 s.
3. Hüseynzadə R., Allahverdiyeva L. Ailə pedaqogikası. Bakı: ADPU nəşriyyatı, 2016, 173 s.

A.İsmayılova

Mingachevir State University

Family upbringing of preschool children

Abstract

The article discusses the upbringing of preschool children in the family. The family is the basic unit of society in which a new person lives. Also, this small social group is the first school of life for a child. Their first educators are their parents. Growing up in a family environment, a child goes through a harmonious development in a healthy family environment. In the family, the child acquires moral norms, acquires joint work habits, acquires joint work habits, his life plans and ideals are formed in the family.

Keywords: *upbringing in the family means of upbringing, personal example of the parent, parental authority, common requirements, interests and tendencies, behavior, aesthetic upbringing, labor education, moral education*

А.И.Исмаилова

Мингячевирский государственный университет

Семейное воспитание детей дошкольного возраста

Резюме

В статье рассматривается воспитание детей дошкольного возраста в семье. Семья является основной ячейкой общества, в которой живет новый человек. Также эта небольшая социальная группа является для ребенка первой школой жизни. Их первыми воспитателями являются родители. Растущий в семейной среде ребенок проходит гармоничное развитие в

здоровой семейной среде. В семье ребенок усваивает нравственные нормы, усваивает навыки совместной работы, усваивает навыки совместного труда, в семье формируются его жизненные планы и идеалы.

***Ключевые слова:** воспитание в семье, средства воспитания, личный пример родителя, родительский авторитет, общие требования, интересы и склонности, поведение, эстетическое воспитание, трудовое воспитание, нравственное воспитание*

Elmi redaktor: p.f.d., dos. S.Məmmədov

Çara təqdim edən redaktor: t.f.d., dos. N.Zeynalov

Daxil olub: 02.09.2022

Çara qəbul edilib: 16.09.2022